MUNI
LAW

MP811Zk Správní právo III

Správa na úseku zdravotnictví

6. přednáška

JUDr. Lukáš Potěšil, Ph.D.

28. 3. 2023

Program přednášky

- zaměření, organizace a právní úprava správy v oblasti zdravotnictví,
- role státní správy a samosprávy na tomto úseku,
- poskytování zdravotní péče a zdravotních služeb,
- ochrana veřejného zdraví

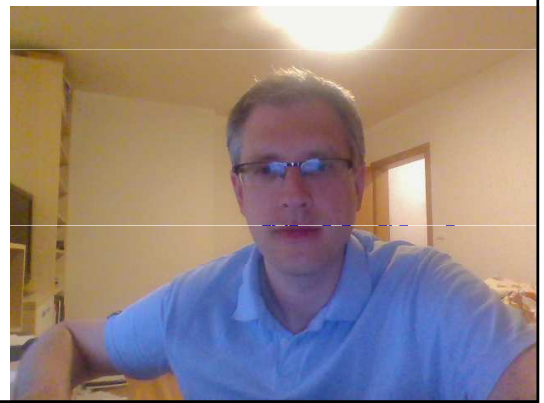

Kontrolní otázky

- Které orgány veřejné správy působí na předmětném úseku?
- Jaká je role státní správy a samosprávy v oblasti zdravotnictví?
- S jakými formami činnosti se v oblasti správy zdravotnictví lze setkat?
- Co rozumíme pod pojmem „veřejné zdraví“?
- Jaké typy zdravotních pojišťoven rozlišujeme?
- Kdo může být poskytovatelem zdravotních služeb?
- V jakém právním předpisu je zakotvena povinnost podrobit se očkování?
- Co jsou to krajské hygienické stanice a co vydávají?

Správa zdravotnictví

- *Každý má zkušenost – každý má pocit, že tomu rozumí*

MUNI LAW

Správa zdravotnictví

- **Zdravotnické právo** – součást tzv. zvláštní části správního práva; obsahem je mj. problematika:
  - zajištění **zdravotní péče**
  - ochrana **veřejného zdraví**
  - zdravotního **pojištění**
  - **zdravotnických zařízení** a **zdravotních služeb**
  - **léčivé a zdravotnické přípravky**, …
- Jde o **veřejnou službu, nicméně** „lékaři“ nejsou v mocensky nadřazeném vrchnostenském postavení;
- Příznačné jsou **veřejnoprávní** přístupy, avšak vlastní poskytování zdravotních služeb je soukromoprávní (nicméně je kupř. hrazeno z povinného **veřejného** zdravotního pojištění)

Správa zdravotnictví

- Prostředky/formy činnosti:

1. **NSA – externí**: prováděcí právní předpisy (nařízení vlády; vyhlášky – MZdr, **nařízení KHS**), - **interní:** vnitřní řády poskytovatelů zdravotní péče (kupř. zákaz návštěv)
2. **ISA – rozhodnutí** (KÚ o poskytování zdravotních služeb) a **tzv. jiné úkony** (posudky, informace - **seznam** míst ke koupání § 6g zákona o ochraně veřejného zdraví), **závazné stanovisko SÚKL** k provozování lékárny
3. **SSA – OOP** (hluková pásma a § 94a zákona o ochraně veřejného zdraví - **mimořádná opatření**)
4. **Faktické úkony** – záchytná služba, odběry …
5. **VŘPS – koordinační** (VŠ a fakultní nemocnice) ?

Ústavní a mezinárodně právní východiska a zakotvení

- **Mezinárodní právo:** Úmluva o lidských právech a biomedicíně (č. 92/2001 Sb. m. s.), Úmluva o právech dítěte (č. 104/1991 Sb.), dvoustranné smlouvy
- **Právo EU:** uznávání kvalifikací, poskytnutí zdravotní péče v jiném členském státě, …
- **Ústavní právo:**
  - čl. 6/1 a 2 LZPS (x potraty a euthanazie)
  - Čl. 8/6 LZPS (ústavní péče a osobní svoboda)
  - čl. 31 LZPS (+ **čl. 41/1** lze se domáhat v mezích zákonů, které tato práva provádějí)

A. **Právo na ochranu zdraví** (= povinnost umožnit)

B. **Veřejné pojištění**

1) **Právo na bezplatnou zdravotní péči,** za zákonem stanovených podmínek
2) **Právo na bezplatné zdravotní pomůcky,** za zákonem stanovených podmínek

Ústavní a mezinárodně právní východiska a zakotvení

- Pl. ÚS 23/98 „*každý* [má] *právo na ochranu zdraví a občané mají na základě veřejného pojištění* ***právo na bezplatnou zdravotní péči a zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon****. […] pojištěnec v rámci práva na zdravotní péči musí mít zaručeno* ***právo na svobodnou volbu lékaře i zdravotnického zařízení.“***
- Pl. ÚS 51/06, „*práva na život a zdraví, tak jak jsou upravena v čl. 6 odst. 1 a čl. 31 …,* ***jsou absolutními základními právy a hodnotami*** *a že právě ve vztahu k těmto absolutním hodnotám je třeba poměřovat právo na samosprávu a právo vlastnické. Toto právo* ***však nelze pojímat*** *absolutně, tj. v tom smyslu, že v zájmu jeho zajištění* [stát může] ***zcela eliminovat*** *všechna ostatní práva a ústavně chráněné hodnoty, tedy i právo na samosprávu a právo na ochranu vlastnictví.* “ – i tzv. soukromá (nestátní) zdravotnická zařízení.
- Pl. ÚS 35/95, „***Nárok občanů na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky je vázán na ústavní požadavek a rámec veřejného pojištění.*** “

MUNI LAW

Právní úprava

- **Zdravotní služby**
  - *Zdravotní služby*
    - **Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách)**
  - *Specifické zdravotní služby*
    - **Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách**
    - Zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství
  - *Zdravotnická záchranná služba*
    - **Zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě**
  - *Transplantace a bezpečnosti tkání a buněk*
    - Zákon č. 285/2002 Sb., **transplantační zákon**
    - Zákon č. 296/2008 Sb., o lidských tkáních a buňkách
- **Pracovníci ve zdravotnictví**
  - **Zákon č. 220/1991 Sb., o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře**
  - Zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta
  - **Zákon č. 96/2004 Sb., zákon o nelékařských zdravotnických povoláních**
- **Zdravotnické prostředky**
  - Zákon č. 375/2022 Sb., o zdravotnických prostředcích a diagnostických zdravotnických prostředcích in vitro

Právní úprava

- **Zdravotní pojištění**
  - **Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění** (kdo je pojištěn a má nárok na zdravotní péči/služby, co se ne/hradí ze systému – hrazené služby, regulační poplatek, stanovení cen pro léky)
  - **Zákon č. 551/1991 Sb. o Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky**
  - Zákon č. 274/2003 Sb., kterým se mění některé zákony na úseku ochrany veřejného zdraví
  - Zákon č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách
  - Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění
- **Léčiva**
  - **Zákon č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů**
  - Zákon č. 227/2006 Sb., o výzkumu na lidských embryonálních kmenových buňkách a souvisejících činnostech
- **Návykové látky**
  - **Zákon č. 65/2017 Sb. o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek**
  - Zákon č. 272/2013 Sb. o prekursorech drog
  - Zákon č. 167/1998 Sb. o návykových látkách

MUNI LAW

Právní úprava

- **Ochrana veřejného zdraví**
  - *Společné předpisy*
    - **Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů**
    - Zákon č. 324/2016 Sb., o biocidních přípravcích a účinných látkách a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o biocidech)
    - Zákon č. 120/2002 Sb., o podmínkách uvádění biocidních přípravků a účinných látek na trh a o změně některých souvisejících předpisů
    - **Zákon č. 116/2020 Sb., o náhradě újmy způsobené povinným očkováním**
    - **Zákon č. 569/2020 Sb., o distribuci léčivých přípravků obsahujících očkovací látku pro očkování proti onemocnění COVID-19, o náhradě újmy způsobené očkovaným osobám těmito léčivými přípravky**
    - **Zákon č. 94/2021 Sb., o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19** (účinnost § 1 až 8a časově omezena do 30.11.2022)

Právní úprava

- **Lázeňství**
  - **Zákon č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod přírodních, léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů, (lázeňský zákon)**

- **Odškodnění**
  - **Zákon č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem a o změně některých souvisejících zákonů**

- **E-Health (elektronizace)**
  - **Zákon č. 325/2021 Sb., o elektronizaci zdravotnictví**

Orgány a organizace na úseku zdravotnictví

V rámci OSN

- World Health Organization (WHO)

Tzv. (decentralizované) agentury Evropské unie:

1. Evropské středisko pro prevenci a kontrolu nemocí (ECDC)
2. Evropská agentura pro léčivé přípravky (EMA, sídlo Londýn - Amsterodam)
3. Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (EMCDDA)

Orgány a organizace na úseku zdravotnictví

1) **Státní správa (přímá – ústřední a celostátní)**

a) **Ministerstvo zdravotnictví** (§ 10 zákona č. 2/1969 Sb.), ústřední orgán státní správy pro zdravotní služby, ochranu veřejného zdraví, zdravotnickou vědeckovýzkumnou činnost, poskytovatele zdravotních služeb v přímé řídící působnosti (ad b), zacházení s návykovými látkami, přípravky, prekursory a pomocnými látkami, vyhledávání, ochranu a využívání přírodních léčivých zdrojů, přírodních léčebných lázní a zdrojů přírodních minerálních vod, léčiva a prostředky zdravotnické techniky pro prevenci, diagnostiku a léčení lidí, zdravotní pojištění a zdravotnický informační systém, pro používání biocidních přípravků a uvádění biocidních přípravků a účinných látek na trh. Součástí je **Český inspektorát lázní a zřídel** a **Inspektorát omamných a psychotropních látek**.

MUNI LAW

Orgány a organizace na úseku zdravotnictví

1) Státní správa (přímá – ústřední a celostátní)

a) MZ - Hlavní hygienik ČR

§ 80 odst. 8 zákona č. 258/2000 Sb. - *v Ministerstvu zdravotnictví se zřizuje služební místo hlavního hygienika České republiky, který má postavení* ***vrchního ředitele sekce podle zákona o státní službě****; ve věcech* ***ochrany a podpory veřejného zdraví*** *vystupuje hlavní hygienik České republiky* ***jako orgán Ministerstva zdravotnictví****.* ***Hlavním hygienikem České republiky může být jmenován pouze lékař se získanou specializovanou způsobilostí a jmenuje jej vláda;*** *na jeho výběr, jmenování a odvolání se přiměřeně použijí ustanovení zákona o státní službě*.

Orgány a organizace na úseku zdravotnictví

1) Státní správa (přímá – ústřední a celostátní)

b) Organizace v přímé působnosti ministerstva zdravotnictví: https://www.mzcr.cz/organizace-v-prime-pusobnosti-ministerstva-zdravotnictvi/ (Sekce ekonomiky a zdravotního pojištění – Odbor přímo řízených organizací) – tzv. fakultní nemocnice (nejenom)

c) SÚKL (http://www.sukl.cz/) – lékárny, farmacie, registrace přípravků, ceny léků, …

d) Státní zdravotní ústav (http://www.szu.cz/)

MUNI LAW

Orgány a organizace na úseku zdravotnictví

1) Státní správa přímá - územní (tzv. dekoncentráty)

a) **Zdravotní ústavy – 2x** (se sídlem v Ostravě; http://www.zuova.cz/ a se sídlem v Ústí nad Labem; http://www.zuusti.cz/

b) **Krajské hygienické stanice** – orgány ochrany veřejného zdraví, tzv. **dekoncentráty**. Právní úprava je v § 82 a násl. zákona č. 258/2000 Sb., vydávají jak **rozhodnutí**, tak i tzv**. jiné úkony** podle části IV. správního řádu, podle § 85 vydávají právní předpisy – „nařízení“

MUNI LAW

Orgány a organizace na úseku zdravotnictví

1) Státní správa (nepřímá – tzv. přenesená působnost)

- **KÚ** (registrace a kontrola poskytovatelů zdravotních služeb)

MUNI LAW

Orgány a organizace na úseku zdravotnictví

2) Samospráva (zájmová či profesní)

a) **Profesní komory – disciplinární odpovědnost FO** – lékařů, lékárníků, stomatologů (disciplinární delikty a řízení o nich mimo dopad zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich)

b) **Obce a kraje jako zřizovatelé** zdravotnických zařízení („krajské nemocnice“ – forma příspěvkových organizací, a. s., …), kraje odpovídají za organizaci a zajištění **lékařské pohotovostní služby a zdravotnické záchranné služby**

MUNI LAW

Poskytovatelé zdravotních služeb

- **Státní** (viz MZ a položka ad 2) – a) organizační složka státu; b) státní příspěvkové organizace (fakultní nemocnice, Léčebné lázně Lázně Kynžvart, Centrum kardiovaskulární a transplantační chirurgie Brno), c) státní podniky (Státní léčebné lázně Janské Lázně, Lázně Bludov, Horské lázně Karlova Studánka
- **Nestátní** zdravotnická zařízení – registrace KÚ

MUNI LAW

Zdravotní pojišťovny

1. **VZP**
2. Další: **rezortní, oborové, podnikové, …**

- **Orgány:** ředitel, správní rada a dozorčí rada
- **Pojistné 13,5%** z vyměřovacího základu (§ 2 zákona č. 592/1992 Sb.), platí se zdravotním pojišťovnám, § 3c za koho platí pojistné stát zdravotním pojišťovnám (včetně valorizací); penále
- **Povinné subjekty** podle zákona č. 106/1999 Sb.
- **Smlouvy** se zdravotnickými zařízeními
- Provádějí **kontrolu** (ale ne kvalita, nýbrž financování)
- vymáhá nedoplatky – je **správním orgánem**, současně je **PO** (majetek, hospodaří s ním)
- Lze změnit 1x za 12 měsíců
- **„úhradová vyhláška“** – přijímána každoročně, stanovuje pravidla pro výpočet různých limitů úhrady ze zdravotního pojištění

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění

- **Tzv. pojistný princip/sytém** - kdo je pojištěn a má nárok na zdravotní péči/služby, povinné pojištění
- co se ne/hradí ze systému – **hrazené služby** (§ 13)
- právo na výběr zdravotní pojišťovny a (smluvního) poskytovatele zdravotních služeb (§ 11), právo na dostupnost zdravotních služeb
- regulační poplatek za pohotovost (§ 16a)
- limity doplatků (§ 16b) – 5.000/1000/500 Kč, proplácí zdravotní pojišťovna
- **preventivní** prohlídky (§ 29)
- stanovení **cen a úhrad** pro léky (§ 39a) – **SÚKL**
- **Odstranění tvrdosti zákona (§ 53a/2)**

- Vyhláška č. 315/2022 Sb., o stanovení hodnot bodu, výše úhrad za hrazené služby a regulačních omezení pro rok 2023

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví

Veřejným zdravím je zdravotní stav obyvatelstva a jeho skupin. Tento zdravotní stav je určován souhrnem přírodních, životních a pracovních podmínek a způsobem života.

- **péče o životní a pracovní podmínky** (pitná voda, koupaliště, sauny, hygienické požadavky)
- **Hluk** (vymezení noční doby), **vibrace,** neionizující záření
- **Ochrana zdraví při práci** – katalog prací
- **Předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění** – **očkování** (§ 46) podle **prováděcího právního předpisu** (vyhláška č. 537/2006 Sb. o očkování proti infekčním nemocem), **deratizace, dezinfekce, dezinsekce**

- Úloha **KHS a Hlavního hygienika ČR**
- Role **zdravotních ústavů** a **Státního zdravotního ústavu**

MUNI LAW

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví

- **RS NSS, sp. zn. 8 As 6/2011, č. 2624/2012 Sb. NSS „** *Rámcová úprava povinnosti fyzických osob podrobit se očkování stanovená v § 46 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, a její upřesnění ve vyhlášce č. 537/2006 Sb., o očkování proti infekčním nemocem, odpovídají ústavněprávním požadavkům, podle nichž povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích (čl. 4 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) a meze základních práv a svobod mohou být upraveny pouze zákonem (čl. 4 odst. 2 Listiny základních práv a svobod).*“

- **Pl. ÚS 19/17,** lze odmítnout očkování **i bez sankcí, ale z vážných důvodů**
- Povinné očkování - nález sp. zn. Pl. ÚS 19/14

MUNI LAW

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví

- § 94 použití správního řádu – lex specialis

MUNI LAW

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví

- § 69 **mimořádná opatření** při epidemii a nebezpečí jejího vzniku (může být OOP i rozhodnutím, záleží na povaze, vydává KHS nebo ministerstvo)
- § 80 odst. 1 písm. g) **ministerstvo** nařizuje mimořádná opatření
- § 94a odst. 2 **forma OOP** – specialita vůči SpŘ (nevede se řízení)
- https://www.mzcr.cz/obsah/aktualni-mimoradna-opatreni-a-rozhodnuti-ke-covid-19_4135_1.html

Tzv. pandemický zákon č. 94/2021 Sb.

- **Lex specialis** k zákonu č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví
- Nabytí účinnosti zákona vyhlašuje (ex lege) stav **pandemické pohotovosti**
- **Lze vydávat mimořádná opatření – MZ nebo KHS**, mají formu OOP, povinnost je průběžně přezkoumávat, **soudní přezkum** KS nebo NSS
- **náhrada škody**
- **přestupky**

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách

- **Zdravotní služba – zdravotní péče – v čem spočívá** (**druhy:** neodkladná, akutní, nezbytná, preventivní, posudkové, léčebně rehabilitační, paliativní, …), **formy** zdravotní péče: ambulantní, lůžková, jednodenní …
- **Povolení** (§ 15) krajského úřadu
- **Práva a povinnosti pacienta** (§ 28 a násl.), **svobodný a informovaný souhlas** (§ 34), informace o zdravotním stavu (§ 32), **dříve vyslovené přání** (§ 36) – souhlas/nesouhlas předem, „zásahy“ k omezení volného pohybu pacienta (§ 39)
- **Zdravotnická dokumentace**
- Pitvy (§ 88)
- **Stížnosti** (§ 93) vůči poskytovateli, pokud nevyhoví, posuzuje ten orgán, který udělil povolení k poskytování zdravotních služeb
- **Fakultní nemocnice** (§ 111) – státní příspěvková organizace, kliniky
- **Národní registr poskytovatelů zdravotních služeb** (NRPZS)

Judikatura

Přítomnost otců u porodu, sp. zn. IV. ÚS 3035/15

Platby (úhrady) lze vybírat výhradně za plnění, která jsou poskytována nad rámec povinností podle zákona. Může se tak jednat např. o náklady na občerstvení, poskytnutí dodatečných přikrývek, cvičebních nebo relaxačních pomůcek či proškolení (instruktáž).

Je třeba znovu zdůraznit, že i pokud osoba platbu (předem) nezaplatí, nesmí to mít vliv na vlastní výkon práva být přítomen u porodu.

Přítomnost otce – byť se v poslední době stala běžnou součástí porodu – představuje toliko jeden z dílčích, v jistém smyslu nadstavbových prvků realizace rodičovského práva, který je vedle pojmově spíše podružné (sekundární) roviny otcovského práva především součástí mateřského práva ženy na to, aby měla u porodu osobu blízkou, která jí pomůže i přes anonymní prostředí (kapacitního) zdravotnického zařízení vytvořit určitý pocit zázemí, bude ji podporovat a během těchto náročných okamžiků „držet za ruku“. Vztah dítěte k rodičům se sice utváří již od okamžiku narození, i ten se nicméně upíná primárně k matce; otec má při zodpovědném přístupu ke svému rodičovství dost času a mnoho příležitostí na budování pevného vztahu k dítěti, i pokud nebude bezprostředně přítomen u jeho příchodu na svět.

MUNI LAW

Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách

- **Specifické zdravotní služby** (asistovaná reprodukce, sterilizace, kastrace, změna pohlaví, genetická vyšetření, odběry lidské krve, **lékařská posudková služba** – ochrana a přezkoumání lékařského posudku, nemoci z povolání, **ochranné léčení**
- **„záchytná služba“** § 89a – povinnost krajů je zřizovat

MUNI LAW

Zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě

- **Jde o zdravotní službu**
- **Tel. č. 155 x tel. č. 112** (jednotné evropské číslo tísňového volání - § 29)
- **Plán pokrytí kraje** – dojezdová doba 20 minut
- **Traumatologický plán** (hromadná neštěstí), spolupráce s IZS
- § 19 – výjezd výjezdové skupiny **do 2 minut** od obdržení pokynu
- § 28a - odchodné

MUNI LAW

Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek

- **Návyková látka:** alkohol, tabák, omamné a psychotropní látky, …
- **Orientační vyšetření** – dechová zkouška (§ 20)
- **Odběr biologického materiálu** – krev, moč, …

- Zákaz prodeje tabákových výrobků, zákaz kouření (§ 8)
- Zákaz prodeje alkoholických nápojů (§ 11)
- Role obecně závazných vyhlášek (§ 17)

MUNI LAW

Odkazy a literatura

- www.mzcr.cz
- https://www.ema.europa.eu/en
- https://www.lkcr.cz/aktuality-322.html

Literatura

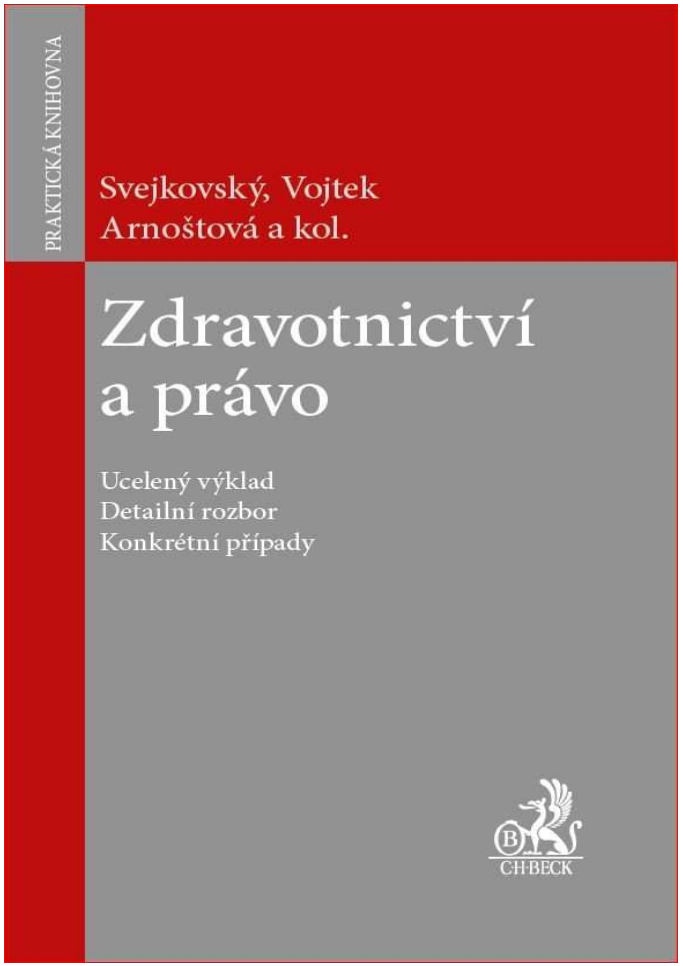

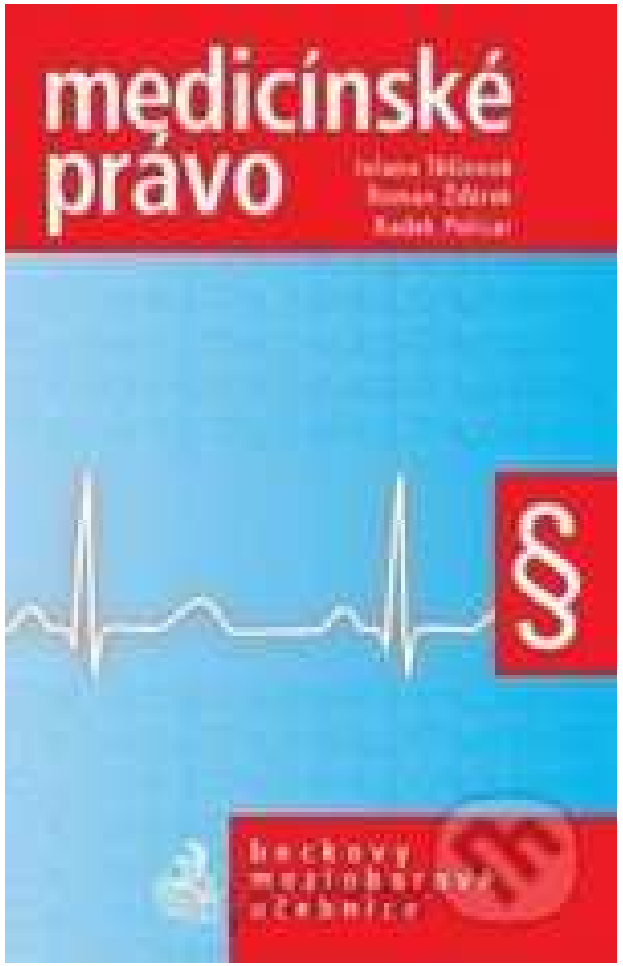

MUNI
LAW